

В. Пак

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА
В МЕЖАХ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ
У СФЕРІ МІЖДЕРЖАВНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ**

Розглянуто питання, які потребують підвищеної уваги у контексті покращення функціонування Карпатського євро регіону. Запропоновано концептуальні підходи до підвищення ефективності співробітництва в межах Карпатського євро регіону. Подано пропозиції до розробки державної програми сталого розвитку Українських Карпат, яка би враховувала розвиток Карпатського євро регіону та визначала основні пріоритети його розвитку. Обґрунтовано можливості розвитку інфраструктурного забезпечення в Концепції інфраструктурного забезпечення розбудови кордону між Україною та країнами-членами Європейського Союзу. Розглянуто рекомендації щодо налагодження регулярної роботи міжрегіональних заходів, у яких Карпатський євро регіон повинен бути активним учасником.

Ключові слова: міждержавне регіональне управління, регіон, держава.

На шляху до інтеграції в європейське співтовариство Україна може застосовувати різноманітні важелі, засоби та інструменти, які використовуються як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. У другому випадку такі процеси найкраще реалізуються шляхом активізації євро регіональної співпраці. З огляду на те, що Карпатський євро регіон є особливим міждержавним формуванням, адже він першим розпочав свою діяльність на території України як територіальне формування зазначеного формату і став першим міждержавним формуванням подібного типу на постсоціалістичному пострадянському просторі, то він може стати своєрідним мостом між об'єднаною Європою та Україною і так званим експериментальним майданчиком регіональної інтеграції в загальноєвропейське середовище.

Доцільно зазначити, що співпраця в його межах реалізовується із урахуванням багатьох особливостей міждержавного регіонального управління, які забезпечують гармонійний розвиток та ефективне функціонування євро регіону, тому на сьогодні необхідні принципово нові підходи до співробітництва в форматі Карпатського євро регіону. Зважаючи на це, покращення євро регіональної співпраці в межах зазначеної територіальної структури перебуває в прямій залежності від якісного та результативного міждержавного регіонального управління, спрямованого на подолання існуючих проблем, які існують в управлінській сфері зазначеного міждержавного утворення, та забезпечення реалізації євро інтеграційних прагнень України шляхом налагодження добросусідських відносин у межах Карпатського євро регіону. Відповідно до цього, на сьогодні надзвичайно актуальним є вирішення проблемних питань та розробка рекомендацій для управлінських органів, які би підвищили ефективність функціонування Карпатського євро регіону.

Проблема регіонального розвитку та управління висвітлюється у працях В. Бутова, Т. Безверхнюк, З. Герасимчук, Л. Зайцевої, К. Зубкова, В. Керецмана, Ф. Кожуріна, А. Круглашова, Н. Межведєва, О. Оболенського, А. Ремхельда, С. Романюка, З. Тітенко,

О. Топчієва. Водночас питання міждержавного регіонального управління практично не досліджувалося у науковій літературі, що визначає актуальність тематики статті.

Метою статті є пошук шляхів підвищення ефективності співробітництва в межах Карпатського єврорегіону у сфері міждержавного регіонального управління.

Доцільно зазначити, що на теренах України на сьогодні актуальними питаннями, які потребують підвищеної уваги у контексті покращення функціонування Карпатського єврорегіону, залишаються:

- побудова нової системи функціонування цього міждержавного формування;
- зміна організаційно-інституційної, фінансової, кадрової складових, на основі яких реалізуються взаємовідносини всередині єврорегіонального утворення;
- втілення принципів єврорегіонального співробітництва на основі децентралізації та субсидіарності, що особливо актуальне для української сторони;
- формування якісно нових функціональних ареалів єврорегіонального співробітництва [1].

Розробка пропозицій щодо покращення функціонування Карпатського єврорегіону та підвищення якості єврорегіональної співпраці в межах зазначеного територіального формування передбачає перехід на інноваційні засади розвитку співробітництва між українською стороною та іншими учасниками єврорегіону. Виходячи із цього, міждержавне утворення повинно бути більш організаційно та інституційно якісним, діяти в рамках європейського виміру і бути адаптованим до реалій регіональної політики ЄС.

Ключову роль у підвищенні ефективності співробітництва в межах Карпатського єврорегіону повинно відігравати міждержавне регіональне управління, мета якого повинна бути спрямована на покращення взаємовідносин у межах зазначеного формування та поліпшення результатів його діяльності [2]. З огляду на це, результативність функціонування єврорегіону тісно пов'язана із належними управлінськими діями, здійснюваними на рівні міждержавного утворення, так само як і мета, яка ставиться перед Карпатським єврорегіоном.

У контексті розробки концептуальних підходів до підвищення ефективності співробітництва в рамках Карпатського єврорегіону потрібно активізувати міждержавне регіональне управління у напрямі вирішення проблем функціонування єврорегіонального формування з урахуванням таких орієнтирів:

1) розкриття потенціалу Карпатського єврорегіону, комплексно вирішуючи поставлені завдання, зважаючи на те, що саме він є каталізатором євроінтеграційних прагнень Української держави, а також на те, що існує нагальна проблема приведення стратегії функціонування адміністративних одиниць, що знаходяться в Україні, із загальною стратегією її державного розвитку в напрямі нагальної потреби входження України в європейську спільноту;

2) узгодження українського законодавства, що регулює міждержавне співробітництво у межах Карпатського єврорегіону та удосконалення інституційного забезпечення процесу розробки стратегії розвитку територіального формування в рамках реалізації норм і стандартів Європейського Союзу;

3) створення сприятливих умов для того, щоб українська сторона могла якнайповніше долучитися до міждержавного регіонального управління на рівні Карпатського єврорегіону, розкриваючи таким чином свій інституційний потенціал та реалізуючи можливості України здійснювати повноцінне міжнародне міжрегіональне

співробітництво у рамках зазначеного територіального формування шляхом активної участі у міжнародних програмах і проєктах та забезпеченні представництва областей у їх розробці;

4) координація роботи представників влади, бізнес-структур та інституцій – громадських організацій, яка стосується планування стратегії розвитку співпраці на рівні Карпатського єврорегіону, що має як транскордонне та міжрегіональне, так і власне міждержавне спрямування і стосується покращення самого процесу управління на рівні зазначеного єврорегіонального утворення у контексті вирішення спільних для країн-учасниць економічних, соціальних, енергетичних та екологічних проблем та покращення взаємодії між ними [3].

Зазначені орієнтири повинні спрямувати перехід Карпатського єврорегіону на якісно новий рівень його функціонування та ширше залучити громадськість до співпраці в його межах. Зокрема, у сфері міждержавного регіонального управління потрібно здійснити такі заходи, які дадуть змогу покращити результати діяльності зазначеного територіального формування:

- створення виконавчого органу, який може бути представлений громадською організацією, що відкриє можливість активно працювати національному офісу за моделлю національних офісів єврорегіону у східноєвропейських країнах та надавати допомогу управлінським органам у практичній площині;

- чітке визначення рамок співпраці між країнами-учасницями єврорегіонального утворення та визначення перспективних джерел фінансування такого співробітництва;

- підвищення якісного рівня комунікації між учасниками Карпатського єврорегіону з метою покращення обміну бізнесовою інформацією в цілях удосконалення взаємодії управлінських органів із бізнес-структурами та отримання даних, необхідних для поліпшення роботи самого міждержавного формування;

- запровадження практики кластеризації в межах Карпатського єврорегіону, яка дасть змогу оперативно реагувати на зміну кон'юнктури світових ринків та сприяти стабілізації функціонування єврорегіону шляхом врахування конкурентних переваг тих суб'єктів, які належать до складу зазначеного міждержавного утворення.

Для того, щоб будь-яка діяльність на території України буда ефективною, до неї потрібна невпинна увага з боку держави. Стосовно функціонування міждержавних утворень, зокрема Карпатського єврорегіону, то ефективність реалізовуваних заходів в його межах буде вищою, якщо вони будуть здійснюватися в рамках спеціально розробленої державної політики на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Для її розробки та впровадження необхідно насамперед узгодити базові пріоритети стратегій розвитку тих адміністративних одиниць, які належать до складу Карпатського єврорегіону (Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей), із стратегічними напрямками вирішення спільних регіональних проблем і налагодження результативної співпраці в межах зазначеного міждержавного формування, враховуючи основні пріоритети його розвитку на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу.

У межах розробки державної політики на загальнодержавному рівні доцільно також розробити державну програму сталого розвитку Українських Карпат, яка би враховувала розвиток Карпатського єврорегіону та визначала основні пріоритети його розвитку. Зокрема, розвиток гірських регіонів України дасть змогу суттєво покращити діяльність єврорегіонального формування шляхом підвищення конкурентоспроможності

територій, які належать до його складу. Тут необхідно враховувати як і те, що потрібно максимально підтримати традиційні сфери та галузі виробництва, притаманні областям, які перебувають у складі Карпатського єврорегіону, а також зберегти їх культурну спадщину, так і те, що необхідно активно задіювати інноваційні механізми стимулювання розвитку українських територій, які, порівняно з іншими учасниками єврорегіонального формування, можуть відставати у своєму розвитку.

З цією метою важливо стимулювати співпрацю між дослідницько-технологічними центрами та малими і середніми підприємствами, які перебувають на території України та сусідніх держав. Також потрібно зробити окремий акцент на підвищенні доступності окремих гірських територій, які перебувають на периферії, розвиваючи інфраструктурні об'єкти, транспорт та комунікацію та сприяючи таким чином покращенню надання соціальних послуг населенню.

Насамкінець потрібно згадати ще й потребу розробки та запровадження окремих програм, які спрямовані на охорону довкілля. Такі заходи повинні передбачати ощадне використання природних ресурсів як на території Карпат, так і в межах Карпатського єврорегіону, а також попереджувати негативні наслідки техногенних катастроф та аварій, які можуть завдавати шкоди навколишньому середовищу.

Загалом, для того, щоб забезпечити реалізацію згаданих ініціатив, які треба здійснювати в рамках розробки державної політики розвитку Карпатського єврорегіону на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, потрібно забезпечити приведення українського законодавства у відповідність до інституційно-правових норм Європейського Союзу з питань міжрегіонального співробітництва та міждержавного регіонального управління зокрема.

Наступна рекомендація, яка стосується використання переваг налагодженої територіальної співпраці учасників Карпатського єврорегіону у межах двосторонніх проєктів, повинна реалізовуватися в різносторонніх напрямках, які би допомогли максимально розкрити потенціал цього міждержавного формування [4]. Зокрема, українська сторона може забезпечити участь своїх представників у роботі над розробкою та впровадженням у життя Програми транскордонного співробітництва, яка повинна реалізовуватися на території української частини Карпатського єврорегіону на коротко- та середньострокову перспективу.

Для того, щоб українські представники єврорегіонального формування могли брати участь у роботі різних комісій або міжурядових рад із питань міждержавного або єврорегіонального співробітництва, на рівні відповідальних центральних органів виконавчої влади потрібно вживати відповідних заходів. Зокрема, це стосується ініціативи української сторони щодо поглиблення взаємовигідних відносин між учасниками єврорегіональної співпраці та розкриття потенціалу управлінських органів, які діють на території української частини Карпатського єврорегіону.

Налагоджену територіальну співпрацю у межах єврорегіону доцільно також використовувати з метою розвитку інфраструктурного забезпечення розвитку зазначеного територіального формування. У цьому випадку йдеться про активізацію роботи в сфері покращення функціонування дорожньо-транспортної, прикордонної, інформаційно-комунікаційної, фінансової, туристично-рекреаційної, соціальної інфраструктури тощо. З цією метою необхідно задіювати як державну допомогу, так і приватні ініціативи.

Стимулювати розвиток інфраструктурного забезпечення повинна і Концепція інфраструктурного забезпечення розбудови кордону між Україною та країнами-членами

Європейського Союзу, розробку якої потрібно ініціювати з метою покращення комунікації та міждержавного сполучення у межах функціонування Карпатського єврорегіону. Важливим пунктом цієї концепції повинен бути той, який передбачає створення міжнародних автомобільних, пішохідних та залізничних пунктів пропуску через державний кордон через кожні 30 км [5]. Також непоганим стимулом для поглиблення єврорегіональної співпраці може стати й ініціювання запровадження єдиного режиму малого прикордонного руху між Україною та країнами-членами Європейського Союзу, які належать до складу єврорегіону – йдеться про Польщу, Румунію, Словаччину та Угорщину, населення яких зможе тісніше контактувати з українською стороною.

Таким чином, переваги, якими характеризується співпраця учасників Карпатського єврорегіону, повинні сприяти розвитку цього територіального формування, враховуючи основні позиції, на основі яких доцільно поглиблювати та покращувати взаємовигідне співробітництво між країнами-учасниками єврорегіонального утворення.

Стосовно рекомендації, яка має відношення до налагодження регулярної роботи міжрегіональних заходів, у яких Карпатський єврорегіон повинен бути активним учасником, то тут потрібно здійснити певні дії. Насамперед необхідно запровадити практику проведення щорічних міжрегіональних форумів, які можуть стати основою для реалізації комунікаційних спрямувань управлінських органів єврорегіону та дадуть можливість скоординувати зусилля регіональних органів влади, місцевого самоврядування, представників бізнесу та громадськості сусідніх країн у напрямі формування спільної позиції щодо подальшого розвитку та визначення пріоритетів міждержавного формування, учасниками якого вони є.

Також доцільно відзначити, що поряд із проведенням форумів треба реалізовувати різноманітні зустрічі та круглі столи, які би сприяли налагодженню тісніших контактів між представниками влади, бізнесових структур та громадськості, які діють у сусідніх державах-учасницях Карпатського єврорегіону. Основою зазначених комунікаційних заходів повинна бути розробка проєктів регіонального розвитку, які би сприяли реалізації євроінтеграційних прагнень України та поглибленню її транскордонної співпраці з сусідніми державами, а також розбудові та поліпшенню функціонування об'єктів соціальної та транспортної інфраструктури, які би відповідали стандартам Європейського Союзу, підвищенню рівня зайнятості працівників, покращенню життєвого рівня та якості життя населення тих територій, які належать до Карпатського єврорегіону, і поліпшенню екологічної ситуації.

Проведення регулярних форумів, семінарів та круглих столів може стати основою для підготовки спільних пропозицій, які будуть продукуватися учасниками таких зустрічей і які можуть бути використані в подальшій роботі регіональних органів влади, представників громадськості та бізнес-структур щодо розробки подальших напрямів роботи Карпатського єврорегіону. Тим самим це міждержавне формування зможе підвищити свою конкурентоспроможність, результативність та ефективність функціонування.

Наступна рекомендація щодо підвищення ролі комунікаційної складової в інституційному механізмі управління Карпатським єврорегіоном повинна бути спрямована на те, щоб налагодити тісні та зміцнити взаємовигідні відносини між його учасниками. У цьому випадку українській стороні потрібно використовувати позитивний досвід єврорегіональної співпраці сусідніх країн в аспекті взаємодії влади та громадянського суспільства. Непоганою ініціативою може стати створення на базі Web-

сайтів регіональних органів влади на території Карпатського єврорегіону спеціальної міжрегіональної сторінки, яка відображає досвід взаємодії органів влади і інших елементів громадянського суспільства.

Покращенню комунікації буде сприяти і підвищення рівня взаємодії владних органів та представників громадських організацій у процесі єврорегіонального співробітництва між адміністративними одиницями країн-учасниць Карпатського єврорегіону. Зокрема, йдеться про активну участь в управлінських органах представників громадських організацій. Також, з метою поліпшення функціонування самих управлінських органів, підвищення професіоналізму кадрів та ефективності функціонування самого єврорегіонального утворення, доцільно створити експертні групи з різних напрямів його діяльності.

Таким чином, посилення ролі представників громадських організацій та функціонування експертних груп за участю української сторони дасть змогу підвищити роль України у діяльності Карпатського єврорегіону. Своєю чергою, це сприятиме налагодженню тісніших взаємовигідних відносин у напрямі євроінтеграційних прагнень Української держави.

Туристичний напрям міжнародної співпраці є одним із перспективних шляхів максимального використання потенціалу територій та налагодження тісних відносин між сусідніми державами. Тому, з метою активізації діяльності у сфері туризму, необхідно рекомендувати створити на території Карпатського єврорегіону туристичний кластер спільно з сусідніми країнами, що допоможе покращити умови перетину державного кордону як українським, так і іноземним туристам.

Для того, щоб втілити в життя цю ініціативу, потрібно провести зустрічі представників туристичних агенцій або туристичних центрів областей, які належать до складу Карпатського єврорегіону, на якій доцільно обговорити перспективи створення цього формування та визначити шляхи реалізації поставлених цілей. З метою конкретного вирішення визначених завдань необхідно створити спільну робочу групу для координації дій та підтримки функціонування міжнародного туристичного кластеру. Важливим моментом для ефективного функціонування цього утворення є створення спільних “ланцюгових” туристичних маршрутів для сусідніх територій, які будуть цікаві потенційним туристам і завдяки яким можна буде приваблювати додаткові туристичні потоки.

Отже, розглянуті рекомендації повинні підвищити ефективність міждержавного регіонального управління у межах Карпатського єврорегіону та сприяти формуванню нової системи його функціонування. Загалом, концептуальна схема підвищення ефективності співробітництва в межах Карпатського єврорегіону повинна базуватися на перегляді основних підходів у сфері міждержавного регіонального управління, які повинні формувати нову адаптивну систему, що матиме здатність до постійного розвитку та вдосконалення, за який, своєю чергою, повинні відповідати не лише державні органи влади, але й саме суспільство в особі представників підприємницьких структур та громадських організацій.

Така система повинна уникати суто централізованого прийняття управлінських рішень, а функціонувати на основі узгоджених дій, взаємовигідної співпраці та прозорих переговорів між усіма членами єврорегіонального утворення, які реалізують управлінські функції щодо забезпечення діяльності Карпатського єврорегіону. Така взаємодія має бути спрямована на підвищення якісних результатів прийняття управлінських рішень та покращення ефективності функціонування зазначеного міждержавного територіального формування.

Висновки

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що Карпатський єврорегіон, який об'єднує прикордонні території центральноєвропейських країн – членів ЄС та України, повинен залишатися полігоном для налагодження механізму співробітництва між державами, що знаходяться на різних етапах європейських об'єднувальних процесів. Це потребує, своєю чергою, покращення взаємовідносин між територіями, що можливе завдяки якісному міждержавному регіональному управлінню в межах цього територіального формування. Враховуючи вищезгадані орієнтири та рекомендації, формування нової системи функціонування Карпатського єврорегіону має враховувати новий статус України щодо Євросоюзу та її євроінтеграційні прагнення і сприяти полегшенню входженню Української держави до співтовариства європейських держав.

Список використаної літератури

1. Державна регіональна політика України : особливості та стратегічні пріоритети [Текст] : монографія / за ред. З. С. Варналія. — К. : НІСД, 2007. — 820 с.
2. Словник з регіональної політики / Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень ЄвроРегіо Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://eu.prostir.ua/library/1405.html>.
3. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Регіональні дослідження: [монографія] / С. А. Романюк. — К. : УАДУ, 2001. — 112 с.
4. Безуська А. Ю. Визначення сутності регіонального управління, його основних процесів і державних пріоритетів розвитку [Електронний ресурс] / А. Ю. Безуська, В. О. Лук'яничин. — Режим доступу : essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/.../7827/1/1.doc.
5. Битяк Ю. П. Особливості регіонального управління / Ю. П. Битяк // Адміністративне право України [Електронний ресурс] : [підручник]. — Режим доступу : http://www.ebk.net.ua/Book/law/bityak_admpu/part7/705.htm.

*Стаття надійшла до редакції 29.06.2016
Схвалена до друку редколегією 12.07.2016*

V. Pak

INCREASING THE EFFECTIVENESS OF COOPERATION WITHIN THE CARPATHIAN EUROREGION IN THE SPHERE OF INTERSTATE REGIONAL MANAGEMENT

The article deals with the issues demanding redoubled attention in the context of the Carpathian Euroregion functioning enhancement. The conceptual approaches to the cooperation improvement within the frames of the Carpathian Euroregion are suggested. The proposals dealing with the government-sponsored program for sustainable development of the Ukrainian Carpathians that would consider the Carpathian Euroregion development and define its main development priorities are offered. The development options for the infrastructure provision in the Concept for Providing Infrastructure Necessary for the Enlargement of Borders between Ukraine and European Union member-states are grounded. The recommendations for the facilitation of the systematic work of interregional events with the Carpathian Euroregion as an active participator are regarded.

Key words: interstate regional administration, region, state.